

Процес соціалізації у роботі соціально-реабілітаційних гуртків професійно-технічних навчальних закладів засобами інноваційних технологій.

Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів

Анотація. В статті розкривається поняття соціалізації учнів професійно-технічних навчальних закладів, наведено проклади занять гуртків для учнів з найбільш затребуваних питань, з використанням інноваційних педагогічних технологій, що дає змогу актуалізувати їх потреби в особистісному та професійному зростанні.

Ключові слова: соціалізація, інноваційні технології навчання, соціально-реабілітаційні гуртки, гурткова робота.

Abstract. The article reveals the concept of the socialization of students of vocational schools, provides tutorials for classes for students with the most commonly asked questions, using innovative pedagogical technologies that allows them to update their needs for personal and professional growth.

Keywords: socialization, innovative technologies of education, social rehabilitation circles, circular work.

Сучасні умови виховання молоді вимагають значних якісних змін і лівова частина відповідальності наразі має покладатися на самих молодих людей. Молодь має володіти потужною активністю та відповідально ставитися до свого майбутнього та до майбутнього держави. Саме підростаюче покоління здатне привернути увагу влади до нагальних актуальних проблем молоді та населення в цілому. Проте державі необхідно забезпечити комплекс необхідних умов для формування гармонійно розвиненої особистості, громадянина своєї країни. На сучасному етапі розбудови української держави, першочерговим завданням є спроможність вчасного реагування на інноваційний досвід інших країн. Дослідження процесів, що відбуваються в нашій державі показав, що така спроможність визначає суспільну ефективність.

З огляду на зазначене можна сказати: «Коли швидкість оволодіння новими знаннями перевищує темпи змін, результатом є прогрес, а в іншому разі — хаос» [3].

Про розкриття проблем успішної соціалізації молоді свої праці присвятили такі науковці, як І.Д.Бех, І.Д.Зверев, І.Г.Єрмаков, В.М.Мадзігон, А.Й.Капської, Л.Г.Коваль, О.Л.Кононко, Н.М.Лавриченко, Г.М.Лактіонова, В.В.Москаленко, Н.Г.Ничкало, В.М.Оржеховська, Т.Розак, Х.Кройц, О.Я.Савченко, С.Я.Харченко, С.Р.Хлебик, В.Т.Циба та є винятковою за своїм енциклопедичним характером видання під редакцією Д. Гослінга, де розкривається біля тридцяти проблем соціалізації. Цілком закономірно посилення уваги учених до осмислення, правильного формулювання і розв'язання педагогічних проблем, що безпосередньо стосуються соціального становлення дітей і молоді.

В широкому розумінні цього слова поняття соціалізація (лат. – socialis) означає розвиток людини як соціальної істоти, становлення її як особистості. По суті, соціалізація – це процес входження індивідів в суспільство через різні спільноти, колективи, групи завдяки засвоєнню норм, ідеалів, цінностей шляхом виховання та навчання. Соціалізація стосується процесів, завдяки яким люди навчаються жити сумісно і ефективно взаємодіяти один з одним, а також якостей, яких індивід набуває в цьому процесі [3].

Нам імпонує думка М. Пірен та А. Ясенової [4], що соціалізація учнівської молоді відбувається у виховному процесі, який становить собою спеціально організоване педагогічне середовище, збагачене соціальною реальністю. Виховний процес розглядається як цілісна система, що містить єдність цілей, технологій і результатів формування особистості, як соціокультурний педагогічний феномен, у якому немає єдиного руху до поставленої мети, а є складна сукупність різноманітних рухів, які розгортаються не тільки всередині процесу, але й поза ним - у широкому соціальному контексті. Це дає можливість використовувати у виховному процесі соціально-педагогічну імітацію як аналог реального соціуму. Імітування у виховному процесі реального життя з усіма його

складностями і суперечностями дозволяє молоді оволодівати не сурогатними знаннями, а отримувати свій особистий суб'єктний досвід.

Навчально-виховний процес у гуртковій діяльності відкриває широкі можливості для виховного впливу на учнів. Цьому сприяють деякі особливості і риси гурткової роботи, що докорінно відрізняють заняття в гуртку від занять в кабінеті або лабораторії. З них найбільш важливими і значущими є такі:

- добровільність роботи;
- можливість задоволення інтересу і реалізації творчих здібностей учнів;
- значна доля самостійності і творчості у роботі гуртківців;
- гармонійне поєднання розумової та фізичної праці;
- практична спрямованість роботи членів гуртка і суспільна корисність їхньої праці;
- колективність праці;
- спільність інтересів членів гуртка;
- спільна робота гуртківців різних курсів;
- безпосередня участь учнів у створенні і поліпшенні умов їх навчання і праці в гуртках;
- вплив роботи у гуртку на становлення і вдосконалення професійної майстерності [2].

Враховуючи перераховані особливості гурткової роботи ми вважаємо, що робота в гуртках соціально-реабілітаційного спрямування, є самою ефективною для успішної соціалізації молоді та формування основ майбутньої стратегії життя людини. Найефективнішим у організації роботи цих гуртків соціально-реабілітаційного спрямування є добре продумані та сплановані заняття гуртка, з залученням до проведення окремих заходів учнів.

Керівник гуртка, який планує захід, виступає організатором, а до всієї підготовчої роботи залучає учнів. Із самих активних учнів створюється творча група, яка, під керівництвом педагога, працює над розробкою запропонованого заняття.

Звичайно, успіх заходу залежить від активності та креативності учасників творчої групи та від професіоналізму керівника гуртка, який постійно застосовує нові педагогічні технології, щоб підтримувати інтерес вихованців до занять та до творчої діяльності у гуртку. Окрім традиційних форм навчально-виховної роботи, практикуються так інноваційні заняття для особистісного зростання. Запрошуються фахівці державних установ та громадських організацій, які протягом години поглиблено ознайомлюють учнів з відповідною темою. Дані заняття є не тільки викладенням потрібного матеріалу. Це вмиле поєднання теоретичного матеріалу з практичним застосування отриманої інформації. Учні активно включаються в процес і корегують заняття відповідно до найбільш актуальних для них питань.

У Вінницькому державному центрі естетичного виховання професійно-технічних навчальних закладів проводяться заняття для учнів з найбільш затребуваних питань, що дає змогу актуалізувати їх потреби в особистісному та професійному зростанні.

1. Заняття «Як відкрити власну справу?»

Мета: ознайомлення учнів з основними етапами започаткування власної справи, створення й розвиток культури підприємництва, визначення основних якостей та навичок успішного підприємця.

Опираючись на досвід Неживенко Алли Петрівни., кандидата економічних наук, голову громадської організації «Регіональний центр розвитку інноваційної освіти» ми намагалися сформувати в учнів професійно-технічних навчальних закладів активну життєву позицію, яка допоможе в соціалізації в майбутньому.

Під час виступу вона загострила особливу увагу на тому, з чого можна розпочати власну справу і як це зробити правильно. Наголосила на важливості мотивації для вдалого старту бізнес-ідеї. Також, з огляду на ситуацію в країні, проаналізувала сучасний ринок праці, який стає дедалі вимогливішим, а робочі місця є об'єктом конкуренції.

Наступним етапом заняття було практичне застосування отриманих знань. Бажаючі учні запропонували свої бізнес-ідеї та, разом з запрошеним фахівцем проаналізували ефективність реалізації кожного напрямку.

Не дивлячись на те, що професійний заклад не здатен стимулювати учнів до відкриття власної справи, матеріал, викладений фахівцем, сприймався легко та викликав неабиякий позитивний резонанс серед вихованців гуртка.

Тому *результативність* заняття проявилась в тому, що під час підведення підсумків учні зробили висновки, що не кожній людині під силу організувати власну справу, але, якщо ти амбітний, хочеш

стати незалежним та керувати своїм життям, оптимальним рішенням буде започаткування власного бізнесу. Також учні зрозуміли важливість та суть культури підприємництва, яка буде в подальшому сприяти соціалізації особистості, що має значний вплив на розвиток внутрішньої свободи та використання потенціалу, енергії, знань і креативності на користь економічного розвитку країни.

Професійний навчальний заклад – це освітній простір, де учням повинна надаватись можливість для повноцінного та всебічного розвитку, особистісного зростання. Для ефективності роботи з учнями, у виховну роботу впроваджуються інноваційні методи. Прикладом може слугувати заняття – прес-конференція.

2. Заняття - прес-конференція «Головні напрямки діяльності депутата міської ради».

Мета: розвиток молодих людей, яким цікава громадська й політична сфери самореалізації; підвищення рівня політичної освіти та залучення молоді до активної політичної діяльності.

На заняття було запрошено Кудіярова Вадима Ігоровича, депутата Вінницької міської ради 7-го скликання. Депутат висвітлив питання, які стосуються повсякденної роботи місцевих обранців під час виконання депутатських повноважень. Особливу увагу було приділено правовому статусу депутатів місцевих рад та посадових осіб органів місцевого самоврядування, регламентам місцевих рад, депутатським запитам, зверненням тощо. Корисним було дізнатися про можливості здійснення найбільш усвідомленого вибору депутата міської ради на етапі передвиборчої кампанії. Саме такий депутат має усі шанси забезпечити реальний вплив на життя у місцевій громаді та на достатньому рівні представляти інтереси виборців.

Наприкінці заняття запрошений гість запропонував увазі учнів окремі аспекти процесу висунування кандидатів на місцевих виборах та озвучив алгоритм подачі документів, які необхідно надати особі до територіальної (окружної) виборчої комісії для реєстрації кандидатом у депутати.

Результативність такого заняття полягає в формуванні активної громадської позиції, ознайомленні з механізмами участі молоді у прийнятті суспільно важливих рішень.

Заняття дало змогу сформувати ефективну і результативну модель діяльності депутата, адже він реально спроможний вплинути на вирішення цілої низки питань і проблем молоді у багатьох сферах. Дана інформація також стане у пригоді тим молодим людям, які планують реалізувати себе у громадській і політичній діяльності, наприклад, взяти участь в учнівському самоврядуванні. Подібні заняття сприяють покращенню процесу соціалізації молоді через самопізнання, самоствердження й особливо через самореалізацію.

3. Заняття «Українське козацтво: минуле і сучасність»

Мета: виховання поваги до українських захисників землі, до історичного минулого своєї держави, формування почуття патріотизму, толерантності, ідентифікації, національної свідомості та гордості за свою Батьківщину.

В основу заняття було покладено виступ представників Школи козацького гарту ім. Данила Нечая. Засновник школи, Бегас Руслан Анатолійович, ознайомив учнів з традицією святкування Дня Українського козацтва. Зауважив, що козацтво в Україні є важливим чинником консолідації суспільства та являється основою більшості соціальних процесів, а козаки-запорожці були й залишаються уособленням кращих людських якостей і виразником незламного національного духу, прикладом для наступних борців за незалежність України.

Керівник школи звернув увагу присутніх на специфіку Школи козацького гарту. Адже, на заняттях учні вивчають давнє козацьке бойове мистецтво, історію рідної землі, тренують фізичну та розумову силу, займаються фехтуванням та вільною боротьбою «В'яз».

Після теоретичної частини вихованці школи продемонстрували козацьке бойове мистецтво та провели посвяту в козаки та козачки для учасників гуртка.

Результативність: соціалізація учнів на основі культурно-історичного досвіду української спільноти, розуміння власної ідентифікації.

Таким чином, національне постає засобом включення особистості в суспільне буття і саме такі спрямування виховної системи дають змогу сформувати риси національного характеру, національний образ світу, ментальність, світогляд особистості, розуміння нею своєї ролі та місця у процесах державотворення [1]. Зауважимо, що вивчення національної культурної спадщини є основою формування власної національної ідентичності та зможе забезпечити збереження культурної самобутності нашого народу.

Важливим засобом соціалізації учнівської молоді є участь у *волонтерських заходах*. Головна мета залучення учнів до волонтерської діяльності – це формування моральної свідомості, ціннісних

установок, толерантної поведінки, чуйності, людяності, терпимості і небайдужості. Саме ці якості є показником громадянської зрілості молодих людей.

Приємно відзначити, що на даний час волонтерська діяльність в нашій країні набула великого масштабу та існує в усіх своїх проявах. Зважаючи на ситуацію в країні, досить підвищився рівень мотивації в учнів ПТНЗ до здійснення добродійної діяльності стосовно тих, хто її потребує. Наразі, учасники гуртка соціально-реабілітаційного спрямування неодноразово брали участь у благодійних проектах. Найчастіше активними учасниками заходів є вихованці з відповідною особистісною спрямованістю, певною позитивною мотивацією та власною життєвою позицією, які прагнуть до постійного саморозвитку та успішної самореалізації себе, як соціальних індивідів. Їх активність сприяє залученню до волонтерської діяльності усіх учасників гуртка та є основою успішної реалізації запланованих благодійних проектів.

Слід зауважити, що під час планування участі в певних благодійних заходах враховуються можливості учнівського колективу та його ресурси.

Отже, з огляду на вище викладене, можна зробити висновок про те, що для успішної соціалізації учнів повинен здійснюватись комплексний цілеспрямований вплив на особистість у процесі її активної динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямованої на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості. Особливу увагу звертати на роль гуртків соціально-реабілітаційного спрямування. Дана практика допоможе педагогу зробити гурток засобом виховання широкого профілю та забезпечити соціальне становлення молодих людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Авер'янова Н. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Українознавство. Випуск 11. – К., 2007. – С. 53–56. [Електронний ресурс] <http://ukrbulletin.univ.kiev.ua/Visnyk-11/Averjanova.html>
2. Гуревич Р.С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних навчальних закладах: Монографія. – Вінниця: ТОВ «Планер», Вінниця, 2009. С. 317.
3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дорогокази в майбутнє: доп. Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 3-тє, допов. – К.: Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с.
4. Марія Пірен, Анна Ясєнова. Соціалізація молоді в українському суспільстві: стан, особливості становлення. [Електронний ресурс] <http://social-science.com.ua/article/658>

Ліцун Олена Дмитрівна, методист вищої категорії, Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів, м. Вінниця